

ที่มา : พลเอก ดาวพงษ์ รัตนสุวรรณ
องคมนตรี ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมหมู่บ้านต้นแบบ
ที่มีการบริหารจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบ
ณ ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัยว้าววิทยา
บ้านห้วยบง จังหวัดอุดรธานี

05

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี

A Tourism Management Model by Community of Nangpaya District

เบญจวรรณ สุจริต^{1*} ชัชชัย สุจริต¹

Benjawan Sucharit^{1*} Chatchai Sucharit¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สัมภาษณ์คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี และ (2) สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนในตำบลนางพญา ผู้นำชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเทศบาลอำเภอท่าปลา นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และประเด็นการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี พบว่าครบทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ พื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความมีชื่อเสียง ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง และการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

¹ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

* E-mail : Benja166@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to surveyed the potential of tourism source of Nangpaya district, Tha Pla, Uttaradit province, and to create the tourism management model by community of Nangpaya district, Tapla, Uttaradit province. This was qualitative research. The instrument of this research was structured interview and focused group discussion. The key informants were tourist, people in Nangpaya district, community leader in Local Administration and Tha Pla municipality, administrative academic persons, and tourism academic persons. The potential of tourism source of Nangpaya district, Tha Pla, Uttaradit province was found that were 8 aspects: a convenient way to access, facility, management, environment, well-known, tourism activity, and community participation. A tourism management model by community of Nangpaya district, Tapla, Uttaradit province is the participation of community and government sector, supportive and promoting in tourism development from educational institutions, developing continuously on leader and people in the community, creating a network of tourism source within the province and nearby, the evaluation of the implementation group by participating of all parties involved.

Keywords: Tourism Management, Tourism Management Model, Tourism Potential

บทนำ

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และท้องถิ่นเพราะการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้สู่พื้นที่ รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจในตำบลเพิ่มขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่ รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงกำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์สำคัญของประเทศ และมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (Office of Tourism Development) จัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องแผนกลยุทธ์ของประเทศ คือ การขจัดความยากจนระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว ปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สมดุล เพื่อแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้กำหนดกลยุทธ์โดยมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนมีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากล โดยสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดทำแผนปฏิบัติการเร่งด่วน เพื่อผลักดันให้การ

ขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลบรรลุเป้าหมาย ในการผลักดันให้รายได้รวมจากการท่องเที่ยว เป็น 2 ล้านล้านบาท ในปี 2558 โดยได้นำเสนอต่อรัฐบาล ซึ่งมีสาระสำคัญคือ การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน การบูรณาการการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถรองรับ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว ทางเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตภูมิปัญญาจำนวนมาก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว อุทยาน แห่งชาติน้ำหนาว อุทยานแห่งชาติคลองตรอน วนอุทยานต้นสักใหญ่ และวนอุทยานถ้ำจำน นอกจากนี้ยังมี ทรัพยากรทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อีก คือ ภูผาพ้อ ตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เริ่มได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ที่ชื่นชอบความเป็นธรรมชาติ นิยมปั่นจักรยาน ขับขี่มอเตอร์ไซด์วิบาก เพื่อขึ้นไปชมธรรมชาติที่สวยงามระหว่าง สองข้างทางในการเดินทางไปภูผาพ้อ โดยตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี มีทรัพยากร ที่สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เนื่องจากมีความได้เปรียบด้านสภาพพื้นที่ ที่ตั้ง และความหลากหลาย ของสภาพแวดล้อม จากการสัมภาษณ์รองนายกเทศบาลอำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2555 พบว่า ตำบลนางพญา เป็นชุมชนที่มีภูมิประเทศและมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับ อำเภอกำแพง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เหมาะแก่การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัดอุดรธานี โดยจะ เป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลและรองรับการเปิดประตูสู่อาเซียน ในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทาง มาเที่ยวประเทศไทย ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงศักยภาพและความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงสนใจศึกษา เรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษา ศักยภาพและสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี โดยข้อมูลที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยชุมชนตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี อันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมและการสำนึกรักบ้านเกิด ให้กับคนในชุมชน ตลอดจนมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ดีให้กับตำบลนางพญา และตำบลอื่นในจังหวัด อุดรธานีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอกำแพง จังหวัด อุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ศึกษาภาพของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความมีชื่อเสียง ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2544 : 6; วชิรญาณ วีรประพันธ์, 2551)

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา โดยมีคุณสมบัติ 5 ประการได้แก่ ความพร้อมด้านศักยภาพ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2544 : 6; วชิรญาณ วีรประพันธ์, 2551) และกระบวนการมีส่วนร่วม (พาลาภ สิงหเสนี และคณะ, 2545 : 49), การจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2553. ออนไลน์)

2. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยผู้วิจัยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ประชาชนในตำบลนางพญาที่เป็นแกนนำ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ จำนวนทั้งสิ้น 12 คน ดังต่อไปนี้

1. ตัวแทนผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 3 คน
2. ตัวแทนผู้นำท้องถิ่น	จำนวน 1 คน
3. ตัวแทนประชาชนในตำบลนางพญา	จำนวน 2 คน
4. ตัวแทนนักวิชาการด้านการบริหารจัดการ	จำนวน 2 คน
5. ตัวแทนนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน
6. ตัวแทนนักท่องเที่ยว	จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

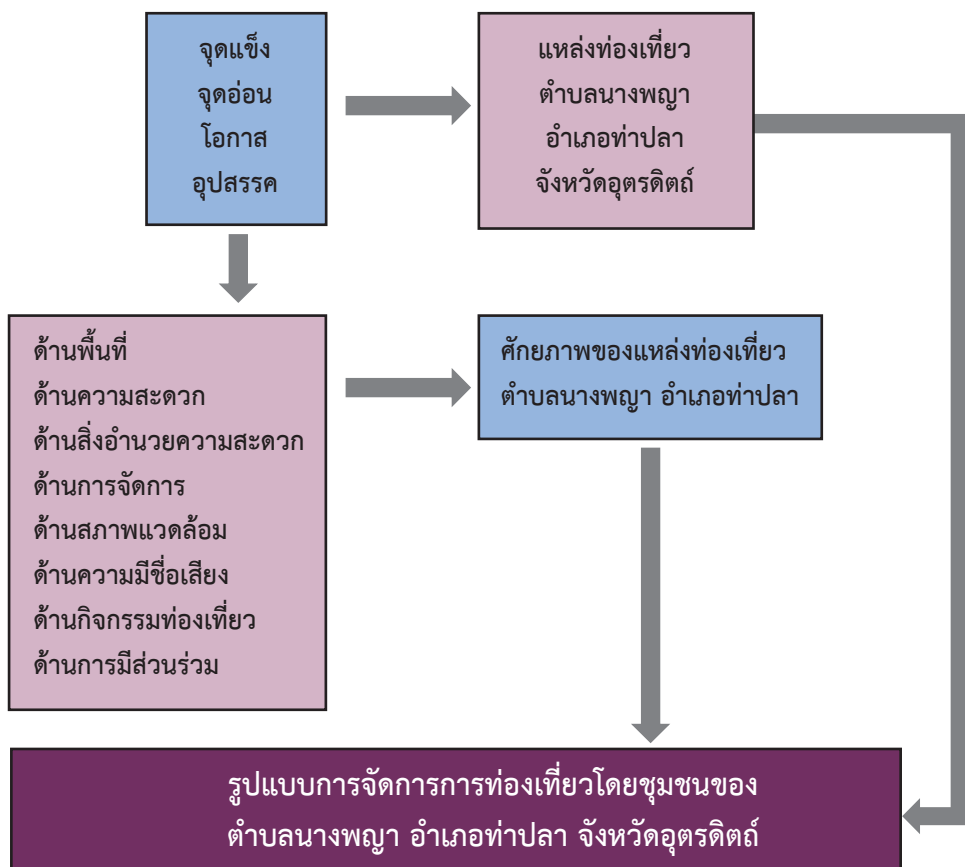
ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัยได้แก่ หมู่ที่ 1 ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดอุดรดิตถ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยจะวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค และนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยสังเคราะห์เป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความมีชื่อเสียง ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม หลังจากนั้นสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตำบลนางพญา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังแผนภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ โดยออกแบบวิธีการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ภาพที่ 2 การลงพื้นที่สำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น โดยวิเคราะห์จากความพร้อมด้านศักยภาพ กระบวนการมีส่วนร่วม และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอ (ร่าง) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ระยะที่ 3 เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า จากตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ร่วมกันพิจารณา ให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข และผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ทราบศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบด้วยศักยภาพ 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านพื้นที่

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และมีความเป็นธรรมชาติดีที่ไม่มีการตัดแปลง ค่อนข้างมาก ประกอบด้วย ภูเขาพ้อ และเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ประกอบกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวในบางพื้นที่อย่างครบครัน หากแต่ในบางพื้นที่เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวกเท่าที่ควร และสาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวมากนัก

1.2 ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีสภาพของเส้นทางการเดินทางที่สะดวกโดยเฉพาะเส้นทางหลักในการเดินทาง นอกจากนั้นยังสามารถเดินทางได้หลายเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งสามารถเดินทางจากอีกจังหวัดหนึ่งเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้เลย แต่จุดอ่อน คือเส้นทางในจังหวัดอุตรดิตถ์ไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีเส้นทางเป็นภูเขา ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างนาน นอกจากนั้นบางพื้นที่เส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังเป็นถนนลูกรัง ซึ่งคนขับรถต้องมีความชำนาญในการขับรถ

1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ยังมีจุดอ่อนบางพื้นที่บ้าง อาทิเช่น สัญญาณโทรศัพท์ไม่มี หรือระบบน้ำประปาในบางพื้นที่เข้าไม่ถึง เช่น ภูเขาพ้อ ตลอดจนห้องน้ำที่ให้บริการนักท่องเที่ยวจำนวนไม่เพียงพอ หรือบางฤดูกาลน้ำไม่เพียงพอในการให้บริการ เป็นต้น

1.4 ด้านการจัดการ

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ระบบการจัดการที่ดีจากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ซึ่งคอยดูแลตั้งแต่การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการด้านความปลอดภัย การให้คำแนะนำและปรึกษาแก่นักท่องเที่ยว และการนำเที่ยว หากแต่ในบางพื้นที่ยังมีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว

1.5 ด้านสภาพแวดล้อม

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีลักษณะทางกายภาพที่สวยงาม ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ตลอดพืช และสัตว์ที่มีชีวิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวก็ล้วนแต่อุดมสมบูรณ์ยิ่ง สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะมีเจ้าหน้าที่อุทยานซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการดูแลรักษาพันธุ์ไม้ พืช และสัตว์เป็นผู้ควบคุมดูแล ทำให้ระบบนิเวศต่างๆ ไม่ถูกทำลาย

1.6 ด้านความมีชื่อเสียง

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เพราะทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวยังอุดมสมบูรณ์และบนยอดดอยของแหล่งท่องเที่ยวยังมีธรรมชาติที่สวยงามที่หาได้จากแหล่งอื่นไม่ได้ เช่น ลานสนบนภูพญาพ้อ นอกจากนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่าได้รับความนิยมและมีชื่อเสียงเพิ่มมากยิ่งขึ้น

1.7 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้มีกิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่องในการเข้าค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีวิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติทำหน้าที่บรรยาย เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชนและนักท่องเที่ยว

1.8 ด้านการมีส่วนร่วม

แหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดประชุมร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ให้กับตนเอง ในการเป็นผู้ประกอบการ กระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตน นอกจากนี้ยังปลูกฝังให้เยาวชนให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นไกด์นำเที่ยวด้วย

จากการสรุปประเด็นศักยภาพทั้ง 8 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีศักยภาพพร้อมที่เอื้อต่อการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างครบองค์ประกอบทั้ง 8 ประการได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความมีชื่อเสียง ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทั้งนี้จากการลงพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลพบว่าเมื่อเรียงลำดับศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านพื้นที่มีความพร้อมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการมีชื่อเสียง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ตามลำดับ

ประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาต่อไปได้แก่ เมื่อพื้นที่มีศักยภาพและความพร้อมในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ชุมชนควรมีวิธีการหรือรูปแบบในการจัดการอย่างไร ซึ่งผลจากการดำเนินการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน ในการวางแผนร่วมกัน กำหนดนโยบายในการดำเนินงานกลุ่มด้วยกัน

2.2 การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา ต้องเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ต่างๆ ในเรื่องของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนช่วยกันพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน

2.3 การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้นำและคนในชุมชนได้เข้าฝึกอบรม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้มีความพร้อมในด้านการบริการนักท่องเที่ยว

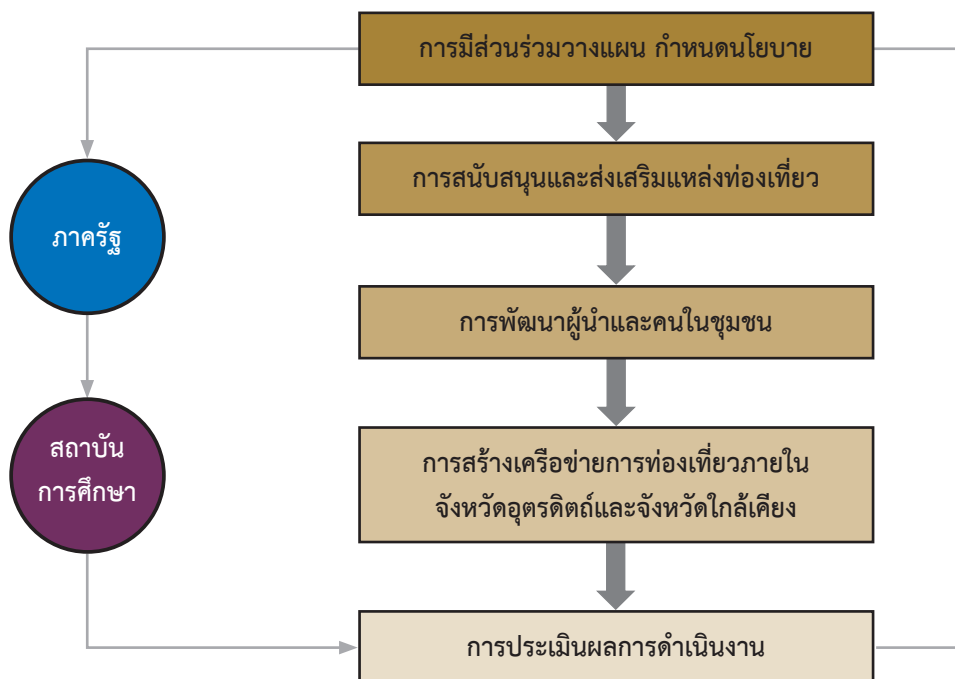
2.4 การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง

ควรมีการสร้างเครือข่ายทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกัน โดยสามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน

2.5 การประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ควรมีการประเมินผลของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญาจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี โดยภาครัฐ สถาบันการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมเป็นประจำทุกปี

จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยขอสรุปโดยนำเสนอ ในประเด็นของรูปแบบและการมีส่วนร่วมเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง และการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้นำชุมชนท้องถิ่นต้องนำรูปแบบนี้ไปทดลองใช้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวของตนเองต่อไป

การตรวจสอบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า จากตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผลการตรวจสอบพบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกท่านเห็นด้วยกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยกล่าวว่าภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

แหล่งท่องเที่ยวตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ในอดีตขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เนื่องด้วยข้อจำกัดหลายประการ อาทิเช่น การสนับสนุนของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ความสนใจของผู้นำชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการให้ความสำคัญของชุมชน ด้วยเหตุนี้ทำให้ภพพญาพื่อแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง เมื่อผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเรื่องนี้จึงพบว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ค้นพบทั้ง 8 ด้าน เมื่อเรียงลำดับความสำคัญพบว่า ด้านพื้นที่ที่มีความสำคัญมากที่สุดรองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการมีชื่อเสียง ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ตามลำดับ ในเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิภา ศรียะทุ (2551) ได้กล่าวว่าด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณ วัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของวิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2550) ได้กล่าวว่าความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ หากแต่ความพร้อมด้านพื้นที่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวใหม่ต้องมีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวครบทุกด้านดังนั้น หากจังหวัดอุตรดิตถ์

มีนโยบายส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และประชาชนในชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้มีความพร้อมอย่างแท้จริง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่ต่อไป

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่สังเคราะห์จากการดำเนินการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียงและการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่วิเคราะห์ได้นั้น จะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของทั้งภาคส่วนทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา โดยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วันชัย วัฒนศัพท์ (2544) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นได้จริง ควรที่จะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อปัญหาที่ประชาชนในท้องถิ่นประสบอยู่ด้วย โดยประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าการสร้างการมีส่วนร่วมใดๆ ก็ตาม ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเป็นความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง จึงจะสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน โดยในรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ สิ่งที่ค้นพบได้แก่ ประชาชนต้องการส่งเสริมและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้กับชุมชนของตน ต้องการมีรายได้เพิ่มจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนของตน ดังนั้นรูปแบบที่เกิดขึ้นนี้ จึงเป็นรูปแบบที่มาจากความต้องการของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้กับจังหวัดอุตรดิตถ์ได้จริง ในขณะเดียวกัน เรื่องนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในรูปบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งแนวคิดทั้งสองสะท้อนให้เห็นถึงความชัดเจนของการมีส่วนร่วมว่าการดำเนินการเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน นอกเหนือจากชุมชนจะมีส่วนร่วมแล้ว ภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพราะสิ่งใดก็ตามหากมาจากแก่นหรือความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนแล้วสิ่งนั้นจะดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมวางแผน ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมสนับสนุนและส่งเสริม ร่วมกันสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง จึงเป็นรูปแบบที่สามารถดำเนินการได้ภายใต้ปัจจัยแห่งความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังที่ได้กล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าภาครัฐ ควรมีส่วนร่วมในการเข้ามาสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม ทั้งเครือข่ายระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจน เพื่อให้รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ภาครัฐเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และชุมชน ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการช่วยฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมทางด้านงบประมาณในการส่งเสริมการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยวด้วย โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทับซ้อน

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการในพื้นที่

1. ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี เริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในท้องถิ่น ภาครัฐ สถาบันการศึกษา ดังนั้น แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรสร้างภาคีเครือข่ายกับทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน การท่องเที่ยว นอกจากนั้นต้องมีการพัฒนาประชาชนให้ชุมชน ในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีความรู้ในเรื่อง การบริการ มีจิตอาสา พร้อมทั้งจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับท้องถิ่นและชุมชนได้ด้วยสามารถตอบคำถาม นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นตนเองได้อีกด้วย

2. นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายภายในแล้ว งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นว่าควรมีการสร้างเครือข่ายกับ จังหวัดใกล้เคียง ทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือกัน โดยสามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวตำบลนางพญา อำเภอน้ำโสม จังหวัด อุดรธานี โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

2. ควรมีการศึกษาการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลนางพญา อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

- เขาวลิต สิทธิฤทธิ์ และคณะ. (2545). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมตำบลกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พรชัย เพียรพล. (2559). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเหล่านีในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา.
- ภาวิดา รังสี. (2550). **ความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2555). **แนวโน้ม โอกาส กลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวในอาเซียน**. กองวิจัยตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วชิรญาณ วีระประพันธ์. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). **ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. สารนิพนธ์ วท.ม.กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2550). **ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 286. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.